

KAZETARIEN MANIFESTUA

ARDURADUN POLITIKO EUSKALDUNAK BEHAR DITUGU

Pandemia garaian sarri gertatu da euskarazko hedabide publikoetan arduradun politikoen hitzak zuzenean gaztelaniaz eskaintzea. Herritarrek haserrea azalerazi dute. Argazkian, pandemia betean, ezinbestean, protagonismo handia hartu zuen Osasun sailburua, Nekane Murga. Orduko gobernu kontseiluan bost sailburuk ez zekiten euskaraz, tartean Osasun sailburuak.

ARGAZKIA: RAUL BOGAJO / FOKU

40 komunikabidetako 397 kazetarik bat egin dute euskaraz hitz egingo duen Eusko Jaurlaritza eskatzeko. Eskaera orain iristea ez da kasualitatea izan, Jaurlaritzaren osaera berriak eta COVID-19aren osasun larrialdiak inoiz baino ageriago utzi dute sailburu eta arduradun politiko euskaldunen gabezia.

Errepikatuko duzu, mesedez, azken zati hori euskaraz?. Ohiko esaldia izaten da euskal politikarien prentsurrekoetan. Gaztelaniaz mamia eta euskaraz laburpena; gaztelaniaz azalpenak eta euskaraz esaldi bakan irakurriak; sailburuak eta sailburuordeak euskaraz jakin ez, eta arduradunen eskalan dezente behera dagoenari elkarrizketa hedabideetan audientzia handiena dagoenean. Hauek eta gehiago dira euskaraz lan egiten duten kazetariak salatu dituzten desberdintasun egoerak.

38 urte igaro dira Eusko Legebiltzarak 1982an Euskararen Erabilera Normalizatzeko Oinarritzko Legea onartu zuenetik, baina oraindik bidea dago egiteko. Izan ere, 2016-2020 legealdian hamabi sailburutik bost ez ziren euskaraz aritzeko gai, gobernu berrian berriz hiru dira euskarazko gaitasunik ez dutenak. Hala ere, Eusko Jaurlaritzatik kanpora aldundi eta udaletan ere badira komunikabideekin euskaraz hitz egiteko modurik ez duten arduradun politikoak. “Arraroa da ia 40 urteren ondoren hau eskatzen ibili behar izatea, 25 urte daramatzat kazetari eta nazkatuta nago egoera honekin”, azaldu du Estitxu Ugarte *Arabako Alea* aldizkariko kazetariak.

Jon Alsak 30 urte daramatza EITBn eta hark ere bere azalean bizi izan ditu politikarien elebakartasunaren ondorioak. Uste du azkenean kazetariak ohitu egiten direla horrela lan egitera:

“2020an oraindik 1980ko aitzakiekin jarraitzen dute”. 1982an konpromiso bat hartu zen eta orain aurrera eramateko ordua dela dio: “Manifestuak ordezkari duinak aipatzen ditu eta uste dut duintasun hori erakutsi behar dela hartzen dituzten konpromisoak betetzen”. Maider Galardi *Berria*-ko kazetariak Idoia Mendia PSE-EEko lehendakari gaiaren hitzak ekarri ditu gogora: “Mendiak esan zuen gobernu osatzerakoan gobernu akordioa egikaritu ahal izateko ahalik eta hautagai egokienak hautatuko zituztela, eta uste dut egokitasun horretan hizkuntza ere kontuan hartzekoa dela”.

Politikariek euskaraz ez hitz egiteak kazetariengan sortzen duen zamaz mintzatu da Galardi: “Itzulpen lanak egin behar izaten ditugu eta informazioaren xehetasunak eta ñabardurak galdu egin daitezke, horrek desoreka handia sortzen du”. Gaineratu du beste batzuetan euskaraz jasotzen duten informazioa gaztelaniazkoaren “laburpenaren laburpena” izaten dela, edo urgentzia handiko kontuetan informazioa lehenengo gaztelaniaz bidaltzen dutela, eta hiru ordura iristen dela euskarazkoa: “Gerta daiteke euskarazko informazioaren kalitate txarra ikusita, gazte-

laniazkoa erabili behar izatea ere”. Ildo beretik hitz egin du Ugartek: “Gu ez gara itzultzaileak, kazetariak gara”.

Aurrerapausoak egin direla diote hiruek, baina egiteko ere asko geratzen dela nabarmendu du Alsak: “Tristeia da hiru edo lau legealdi daramatzaten politikariek euskaraz ulertu ere egiten ez dutelako Eusko Legebiltzarrean aurikullarrak erabili behar izatea”. Dena den, egoera okerragoa ere izan dela nabarmendu du: “Gogoan dut Martxelo Otamendik esaten zuela garai batean euskaraz zekien hiriburu bateko

alkate bakarra geneukala,

Boiseko alkatea”. Galar-

di ere egoerak hobera egin duelakoan dago.

EAEko azken hauteskunde jarrai-

pena egiten aritu da *Berria*-ko Euskal

Herria sailean eta aurtengoan lehenda-

karigaiekin euskaraz aritzeko modua izan

du. Bestalde, gaineratu du

hauteskunde garaian alder-

dietako prentsa arduradunekin

komunikazioa euskaraz egiteko aukera eduki duela, eta berri ona dela hori,

nahiz eta “ohikoa” izan behar lukeen.

Alsa ere mintzatu da komunikazio arduradunek: “Ez dira politikariak bakarrik, batzuetan alderdietara edo erakunde publikoetara deitzen duzu eta komuni-

**“Guk lan
bikoitza egin behar
izaten dugu, eta hori ez
dagokigu guri, erakunde
publikoetatik informazioa
euskaraz jasotzeko
eskubidea dugu”**

Estitxu Ugarte

Alea aldizkariko
kazetaria

Gobernu kontseilu berria. Hiru sailburuk ez dakite euskaraz.

kazio arduradunak ere ez daki euskaraz. Nola da posible?”

Ugarte mende laurden darama Araban kazetaritza euskaraz egiten eta al daketa “sekulakoa” izan dela dio: “Lanean hasi nintzenean euskaraz ia ez zen prentsa oharrik bidaltzen, eta, gainera, ez zen beharrezkotzat hartzen”. Pare bat kazetari bakarrik aritzen ziren euskaraz eta normaltzat hartzen zuten itzulpenak egitea. Gaur egun arabar gizartearen hizkuntza erabilera asko aldatu dela dio, eta gero eta gehiago direla euskaraz bizi direnak, beraz, ezinbestean sortu dituela horrek aldaketak: “Orain Foru Aldundia- ren eta Gasteizko Udalaren pentsa ohar- rak elebidunak izaten dira”. Dena den, ahozko komunikazioan aurrerapausoak urriagoak izan direla dio: “Gaur egun hankamotz ibiltzen dira, diputatu na- gusiari euskaraz elkarrizketa egiteko, esaterako, gaizki”. Gaineratu du duela 20 urte planteatu ezin ziren aldaketak gau- zagarriak direla orain.

ESKUBIDEEZ HITZ EGIN NAHI DUTE

Eskubideez hitz egiten du manifestuak, baita elkarrizketatutako kazetari- eren eta informazio hartzaileen eskubideez hain zuzen ere. Hala dio Galardik: “Iruditzen zaigu eskubide- z dagokigula euskaraz gure lana ondo egin ahal izateko informazioa ere lehen eskutik euskaraz jasotzea, guri interpretatzea dagokigula- ko, ez itzultzea”. Ugarte ere bat dator horretan: “Guk lan bikoitza egin behar izaten dugu, eta hori ez dagoki- gu guri, erakunde publikoetatik in- formazioa euska- raz jasotzeko esku- bidea dugu”.

Desoreka egoera aipatzen dute behin eta berriz elkarrizke- tatuek: “Guk euskaraz lan egin arren gaztelania ere men- peratzen dugu, baina horrek ez du ara- zoa konpontzen”. Galardik azpimarratu du gaztelaniaz aritzen diren kazetari- eren “modu erraz eta naturalagoan” hitz egi- teko aukera izaten dutela unean uneko sailburuarekin: “Guk berriz hiru aldiz pentsatu behar dugu prentsaurreko batean galdetu aurretik edo euskaraz pentsatuta ekarri dugun galdera gaz- telaniara itzuli behar dugu”. *Berria*-ko

kazetariak dio euskarazko kazetari- eren gaztelania menperatzen duten arren, sarri bigarren mailan uzten dituela sail- buruak euskaraz ez hitz egiteak: “Legez euskara bermatuta eduki beharko lu- kete erakunde publikoek, gure orde- z- kari nagusiekin gure jarduna ahalik eta modu profesionalean egiteko, oztopo hori ez zait bidezkoa iruditzen”.

Eskubideez eta desorekez hitz egiten dute euskaraz lan egi- ten duten kazetari- eren, bai- na polemika ere ekarri du manifestuak, izan ere, badago sailbu- ruak euskaraz hitz egin dezaten eska- tzea “diskrimina- tzaitzat” hartzen duenik ere. Alsak ez dio garrantzi handiegirik eman nahi gaiari: “Beti dira berdinak, mediku ona izatea euskalduna izatea baino nahiago dutela dioten bezala”. Azpimarratu du gauza batek ez duela bestea kentzen eta ez duela uler- tzen zergatik tematzen diren horrekin: “30 urte daramatzate aitzakia berberak jartzen”. Hala ere, Alsak optimistatzat du bere burua: “Uste dut eztabaida hori gizartean gaindituta dagoela”. Galardi eta Ugarte ere itxaropentsu daude aurrera begira: “Esperantza da azkena galtzen dena, ezta?”.

**“Triste da
hiru edo lau legealdi
daramatzaten politikari-
ek euskaraz ulertu ere
egiten ez dutelako Eusko
Legebiltzarrean aurikularrak
erabili behar izatea”**

Jon Alsá

EITB-ko kazetaria

SAILBURU ERDALDUNAK

**Gobernu kontseilu aukeratu
berrian hiruk ez dute euskaraz
moldatzeko gaitasunik:**

Beatriz Artolazabal

Berdintasuna, Justizia eta
Gizarte Politikak.

Javier Hurtado

Turismoa, Komertzioa eta
Kontsumoa.

Iñaki Arriola

Lurralde Plangintza,
Etxebizitza eta Garraioa.

**2016-2020 legealdiko
gobernuan bost ziren euskaraz
ez zekitenak:**

María Jesús San José

Lana eta Justizia.

Estefanía Beltrán de Heredia

Segurtasuna.

Nekane Murga

Osasun Saila. Aurretik Jon
Darpon, hura ere erdalduna.

Beatriz Artolazabal

Enplegua eta Gizarte Politikak.

Sonia Pérez

Turismoa, Merkataritza eta
Kontsumo Saila. Aurretik Alfredo
Retortillo, hura ere erdalduna.

JUAN CARLOS RUIZ / FOKU

KAZETARIEN MANIFESTUA. Iraila hasieran aurkeztu zuten 400 kazetari inguruk sinatutako manifestua. Maite Artola Euskadi Irratiko kazetariak eta Martxelo Otamendi *Berria*-ko zuzendariak irakurri zuten.

ONDO EDO GAIZKI, BAINA GALIZIERAZ

Galiziako politikariek ere galizieraz hitz egiten dute prentsarekin. Maria Obelleiro *Nos* diarioko zuzendariak azpimarratu du azken urteetan erabilerak asko egin duela gora, normalizazio linguistikoaren legeak eta botere publikoa galizieraz hitz egitera bultzatzen duen legedia tarteko. Bat dator David Lombao, *Praza Pública*-ko zuzendaria, nahiz eta, uste duen hizkuntzaren kalitatea ez dela bermatzen: “Galiziako Xuntako presidentek [Alberto Núñez Feijóo], esaterako, oso maila baxua dauka”. Hori ere hizkuntza gutxies-teko modu bat delakoan dago: “Ez dute batere zaintzen, berdin zaie nola hitz egin”. Lombaok nabarmendu du idatziz egoera ez dela hobia: “Galizieraz bidaltzen dizkiguten prentsa oharretan hanka-sartze handiak egiten dituzte”. Akats berberak gaztelaniaz eginda biralak bihurtuko lirakeela dio. Hizkuntza ez zaintze horrek, akatsak normalizatzeraz eraman ditu, “gutxienez galizieraz egin du” aitzakiapean.

Kazetari jarduna, arduradun politikoekin behinik behin, guztia galizieraz egiteko aukera dutela diote Lombao eta Obelleirok: “Arduradun politikoak legez daude behartuak galiziera ezagutu eta galizieraz komunikatzera, baina hori ez da gertatzen arlo guztietan”. Lombaok, nabarmendu du berak arlo politikoan eta sozialean egiten duela lan gehienbat eta hor dena edo ia dena galizieraz egiteko aukera duela, “hala ere, kultura arloan lan egiten duenari galdetzen badiozu, ziur haren erantzuna oso ezberdina dela”.

BESTELAKO EGOERA KATALUNIAN

Katalana indartsuago dago eta kazetaritza egiteko orduan ere nabari dute. Beraien jardun guztia katalanez egiteko aukera izaten dute: “Informazioa jaso eta eman”. Rafa Garrido Kataluniako Albiste Agentziako politika saileko arduraduna eta Col·lectiu Ciutadella parlamentuko kazetarien elkarteko zuzendaria da. Oriol March, berriz, *Nació Digital*-eko politika saileko arduraduna eta *Ara* egunkariako sortzaileetako bat. Katalanez egiten dute lan biek eta haien egunerokoak ez du euskaraz lan egiten duten kazetariekin zerikusirik.

Oro har politikariek prentsaurreko eta interbentzio guztiak katalanez egiten dituztela dio Garridok. Aldiz, Kataluniako egoera politikoak Espainiako Estatuko komunikabideen presentzia asko areagotu duela nabarmendu du, eta gaur egun ohikoa da prentsaurrekoen amaieran adierazpen batzuk gaztelaniaz errepikatze eskatzea. Dena den, prentsaurrekoak ez dira ia inoiz elebidunak izaten: “Katalanez izaten dira osorik. Lehenengo politikariak esan beharrekoak esaten ditu katalanez, ondoren kazetariak katalanez galdetzen dute eta hark erantzun, eta behin guzti hori bukatuta norbaitek zerbait gaztelaniaz errepikatzea behar badu, orduan eskatzen du”.

Ia alderdi guztiek funtzionatzen dute horrela, baina Ciudadanosen agerpenak aldaketak ekarri dituela dio: “Gaztelaniaren bandera eskuetan hartuta iritsi ziren erakunde publikoetara eta nabari da. Prentsaurreko batzuetan zuzenean gaztelaniaz hitz egiten dute, nahiz eta Inés Arrimadasek, esaterako, badakien katalanez”. Alderdi Popularrak, aldiz, orain arte katalanez arazorik gabe hitz egin badu ere, orain, batzuetan prentsaurrekoak gaztelaniaz egiten hasi direla dio Marchek, batez ere Estatuko ka-teetan azaldu nahi dutenean. Ez da hori PSCren kasua: “PSCekoek beti babestu izan dute hizkuntzaren normalizazioa

eta prentsaurrekoak beti egiten dituzte katalanez”.

Antzeko zerbait gertatzen da prentsa oharrekin ere. “Prentsa ohar guztiak katalan hutsean bidaltzen dituzte, Ciudadanos izan ezik, hauek beti bidaltzen dituzte ohar guztiak elebitan”. Une batzuetan barregarri geratzen dela dio Garridok: “Deialdiak ere bi hizkuntzatan bidaltzen dituzte, eta katalanaren eta gaztelaniaren antzekotasunak kon-tuan hartuta, zentzugabea da”. PPK ere inoiz gaztelania hutsean bidaltzen dituela gaineratu du Marchek, baina ez da ohikoena izaten.

Dena den, azken urteetan aurrera ordez atzera egin dutelakoan dago March, ez bakarrik komunikabideekin dituzten harremanetan, baita parlamentuan ere: “Duela hamar urte baino gaztelania gehiago entzuten da, Ciudadanos eta PPK gero eta gehiago erabiltzen dute eta pentsatzen dut Voxek ere hala egingo duela”.

Hala ere, Olatz Simonen ustez ez dago Euskal Herriko errealtatearekin alderatzerik. Bost urtez aritu da Katalunian EITBko korrespontsal eta hasieran harritu egin zuen hango funtzionamen-duak: “Han jende guztiak onartzen du dena katalanez izango dela, eta gaztelaniazko adierazpenak lortzeko bukaera arte egon behar dela zain”. Batzuetan, irratiko kazetariarentzat, esaterako, zaila izan daitekeela dio: “Azkar behar dituzu gaztelarazko adierazpenak eta agian 40 minutuko prentsaurrekoa entzun behar duzu hitz batzuk lortzeko”. Simonen uste du Katalunian kazetari lane-tan aritzeko ezinbestekoa ez baina “oso garrantzitsua” dela katalanez jakitea: “Prentsarekin harremana %98an katalan hutsean egiten dute”.

Horrek ahalbidetzen die Garrido eta Marchi beren jarduna osotasunean katalanez egitea: “Ciudadanos eta PPKo bozeramaile gehienek ere badakite katalanez eta elkarrizketetan, normalean, ez dute arazorik izaten hala egiteko”. ●

BABESLETTZA:

Lezoko
Unibertsitateko
Udala

Eskaini euskara
lehen hitza euskaraz!

ARGIA 1919 · 2020